

CEO กับ SRRT กรณีไข้หวัดนก

คณะกรรมการ SRRT

โดย นายวีระยุทธ เอี่ยมอำภา * น.พ.สมจิตร ศรีสุทร ** นสพ.วิริยะ แก้วทอง ***
* รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม ** นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดนครปฐม
*** ปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม

อภิปราย ในการประชุมเตรียมความพร้อมทีม SRRT ระดับจังหวัด
ณ โรงแรมจอมเทียนปาล์มบีช จังหวัดชลบุรี วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548

CEO หรือ Chief Executive Officer เป็นตำแหน่งหัวหน้าผู้บริหารสูงสุดขององค์กร ในที่นี้หมายถึง ผู้ว่าราชการจังหวัด หรืออีกนัยหนึ่ง หมายถึงอธิบดีของจังหวัด การทำงาน นอกจากมีทีมงานที่เข้มแข็งแล้ว จำเป็นต้องมีระบบข้อมูลสนับสนุน เสมือนเส้นเลือดของมนุษย์ มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ มีงบประมาณที่สามารถบริหารจัดการได้เอง (ประมาณ 20 - 30 ล้านบาท) และมีหน่วยงานที่ตรวจสอบการทำงานเพื่อความโปร่งใส สำหรับหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ เช่น นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด หรือปศุสัตว์จังหวัด เราเรียกว่า COO หรือ Chief Operation Officer การทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัด CEO สรุปได้ 3 รูปแบบคือ

1. National Agenda ทำงานตามระเบียบวาระแห่งชาติ ที่มีลักษณะรวดเร็ว ทำทันที และคุมด้วยตนเอง เช่น กรณีโรคไข้หวัดนก ปัญหาเสพติด การแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นต้น
2. Functional Approach ทำงานตามหน้าที่ ในฐานะหัวหน้าส่วนราชการ และผู้กำกับดูแลทุกหัวหน้าส่วนราชการ เพื่อให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว โปร่งใส
3. Area Approach ใช้ลักษณะพื้นที่กำหนดยุทธศาสตร์ สร้างความมั่นคงให้กับจังหวัด รู้ทิศทางการทำงาน เช่น จังหวัดนครปฐม จะทำการพัฒนาด้านเกษตร อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว

กรณีโรคไข้หวัดนก หลังจากที่ผู้ว่าราชการจังหวัดรับนโยบายจากรัฐบาล ประมาณปลายปี พ.ศ. 2546 จากนั้นได้เรียกประชุมหัวหน้าส่วนราชการจังหวัด เพื่อวางแผนดำเนินงานโดยแบ่งเป็นก่อนเกิดโรค ขณะเกิดโรค และหลังเกิดโรค

มีการเชื่อมโยงและประสานงานเพื่อเตรียมความพร้อมป้องกันการเกิดโรค และขณะได้รับรายงานความผิดปกติของพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและร่วมปฏิบัติงาน ได้แก่ หน่วยงานทางด้านสาธารณสุข ปศุสัตว์ เกษตรจังหวัด ตำรวจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหลายชุด ได้แก่

- กรรมการอำนวยการ (ระดับจังหวัด) และทีมปฏิบัติการเคลื่อนที่เร็วที่พร้อมจะออกพื้นที่ ทั้งวันราชการและวันหยุดราชการ โดยมีศูนย์บัญชาการและปฏิบัติงานที่ศาลากลางจังหวัด
- กรรมการระดับอำเภอ มอบนายอำเภอเป็นประธาน มีการปฏิบัติงานสอดคล้องตามทีมจังหวัด
- ทีมปฏิบัติการในพื้นที่ อาศัยผู้ประสานพลังแผ่นดิน หมู่บ้านละ 25 คน ที่มีอยู่แล้วจากโครงการแก้ไขปัญหาเสพติด ร่วมกับ อาสาสมัครหมู่บ้าน (อสม.) เครือข่ายด้านสาธารณสุขและปศุสัตว์ ทำการสำรวจข้อมูลสัตว์ปีกป่วย/ตาย X-RAY ทุกพื้นที่ แล้วบันทึกในโปรแกรม MIS และ GIS
- SRRT (Surveillance and Rapid Response Team) เน้นการดูแลในคน โดยมีสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบหลัก
- ทีมทำลายสัตว์ปีกเคลื่อนที่เร็ว โดยมีปศุสัตว์เป็นผู้รับผิดชอบหลัก

นอกจากนั้น ขณะเกิดการตายผิดปกติของสัตว์ปีก ได้จัดทำประกาศจังหวัด ๆ ตั้งจุดตรวจเพื่อป้องกันการลักลอบเคลื่อนย้ายสัตว์ มีคำสั่งอยู่วาระยามสำหรับทีมปฏิบัติการเคลื่อนที่เร็วระดับจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ที่พร้อมจะออกพื้นที่โดยเฉพาะวันหยุดราชการ โดยมีศูนย์บัญชาการและปฏิบัติงานที่ศาลากลางจังหวัด และในช่วงที่มีรายงานพบเชื้อไข้หวัดนกในสัตว์ปีก ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือรองผู้ว่าฯ ที่รับผิดชอบจะออกปฏิบัติงานสั่งการด้วยตัวเอง

สำหรับการประชาสัมพันธ์ ถือเป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน กรณีไข้หวัดนก มีการประชาสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับเจ้าหน้าที่จนถึงประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ไข้หวัดนกถือเป็นไข้สามัญประจำบ้าน ฤดูหนาวมา ฤดูร้อนหายไป การทำงานตามยุทธศาสตร์ด้านการเฝ้าระวัง การสร้างเครือข่าย การให้ความรู้ สุขศึกษา ประชาสัมพันธ์ การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคลากร จำเป็นต้องให้ความสำคัญและทำอย่างต่อเนื่อง

การเฝ้าระวังในสัตว์ มีการเฝ้าระวังในสัตว์ปีกอย่างต่อเนื่อง ถ้าพบว่ามีการป่วยหรือตายของสัตว์ปีกเกินกว่าร้อยละ 10 จะประกาศเป็นเขตระบาด มีการเก็บวัตถุตัวอย่างส่งตรวจ และเฝ้าระวังต่อเนื่อง 21 วัน ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ พร้อมแจ้งข้อมูลให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งแนวราบและแนวตั้งทันที จังหวัดนครปฐมมีโรงฆ่าไก่จำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาที่ต้องดำเนินการคือ ทำอย่างไรไม่ให้ไก่ป่วยเข้าสู่โรงฆ่า การจัดการกับปัญหาเปิดโล่ง และการจ้างแรงงานเพื่อทำลายไก่แต่ไม่มีผู้รับจ้าง ในส่วนของการทำงานร่วมกับ CEO พบว่าปัญหาต่าง ๆ สามารถแก้ไขได้โดยผู้บริหาร CEO เช่น การขอความร่วมมือจากทหารเพื่อทำลายและฝังไก่ หลักการฝังต้องใช้ดินกลบฝังให้ซากไก่อ่ต่ำกว่าหน้าดิน 50 เซนติเมตร โดยใช้ปูนขาวหรือยาฆ่าเชื้อ

บทเรียนทางด้านสาธารณสุขเกี่ยวกับไข้หวัดนก

1. ความรู้ SRRT จำเป็นต้องชวนขยาย ใฝ่รู้ ครั้งแรก ๆ ของการเกิดโรค ส่วนกลางยังไม่สามารถเป็นที่พึ่งเราได้เท่าที่ควร การสืบหาคำถามรู้แล้วเสนอ critical point แก่ผู้บริหาร จะเป็นสิ่งช่วยชี้นำการตัดสินใจเพื่อให้การสนับสนุนได้
  2. ทีม ต้องทำความเข้าใจเชิงภารกิจหลัก ๆ ได้ชัดเจน จุดอ่อนที่พบคือ 1) ไปถึงที่เกิดเหตุแล้ว บางคนไม่ทราบว่าทำอะไร 2) ขาดประสบการณ์การเก็บส่งตรวจ (specimen)
  3. อุปกรณ์ ควรทำให้ได้เหมือนรพพยาบาล มีรายการของใช้ที่จำเป็น ชักซ้อม และตรวจสอบเป็นระยะ ๆ
  4. การสื่อสาร วิทยุสื่อสารภาคสนามยังมีความจำเป็น ควรฝึกใช้ให้เป็น เพราะบางครั้งสัญญาณโทรศัพท์ถูกตัดขาดไป
  5. ยานพาหนะ หลายแห่งติดขัด ต้องประสานกับผู้บริหารให้มีข้อตกลง เรื่องนี้ขอฝากสำนักกระบวนาวิทยา จัดหายานพาหนะสนับสนุนให้จังหวัดในแผนพัฒนา SRRT ด้วย
  6. การประสานงาน เป็นเรื่องใหญ่ ฝึกทักษะการพูดคุยกับคนอื่นให้ได้ ยึดหลักสุภาษิตโค้นันทวิศาล
  7. ระบบรายงาน ทำอย่างไรให้สั้น กระชับ ตอบสนองเรื่องหลัก ๆ ที่ผู้บริหารควรทราบ
  8. การสอบสวน ต้องฝึกฝน มีความรู้หลายด้าน สามารถหาความเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้
  9. เทคนิคการเก็บวัตถุตัวอย่าง เน้นด้านทักษะ ถูกวิธี ถูกเวลา และสถานที่
  10. การป้องกันตัว ต้องรู้จักป้องกันตัวเองและคนอื่นรอบตัวเรา ให้ปลอดภัยมากที่สุด
  11. ผู้บริหาร ต้องติดตามข่าวสารทุกวัน ในทางกลับกัน SRRT ไปดำเนินการอะไรมา ควรรายงานให้ผู้บริหารทราบทุกครั้ง ไม่ว่าด้านดีหรือไม่ดี
  12. สื่อสิ่งพิมพ์ หลายครั้งข่าวที่ปรากฏไม่ใช่ความจริง แต่เมื่อปรากฏออกมา ผู้บริหารต้องรับมือกับการแก้ไขปัญหาล่าช้า
  13. การประชาสัมพันธ์ ถ้าทำอะไรด้านบวก ควรเสนอให้สื่อมวลชนรับรู้ แต่ผู้บอก ควรเป็นผู้บริหารเพียงคนเดียว เพื่อไม่ให้ข่าวที่นำเสนอออกมาสับสน สำหรับ SRRT ไม่จำเป็นต้องพูดเอง ให้ใช้ทักษะการปฏิเสธแทน
- สิ่งที่ขอเพิ่มเติมจากส่วนกลาง ได้แก่ รถยนต์พาหนะสำหรับการออกปฏิบัติงาน กระเป๋าพร้อมด้วยวัสดุอุปกรณ์สำหรับ SRRT ทุกระดับ

สำหรับ SRRT จริง ๆ มีอยู่แล้ว การวางระบบควรต้องชัดเจน หากมีเหตุการณ์สำคัญ ระดับจังหวัดต้องมี commander 1 คน อาจเป็น ผู้เชี่ยวชาญด้านเวชกรรมป้องกันหรือใครก็ได้ หากต้องการให้ระบบ Alert ไวต่อการแก้ไขปัญหา ต้องให้ความสนใจกับข่าวตามสื่อต่าง ๆ ทั้งโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ Internet ตลอดเวลา แล้วติดตามตรวจสอบข่าวนั้น ๆ นอกจากนั้นเครือข่ายต้องแข็งแรง มีการประสาน พูดคุยกันประจำ ๆ มีระบบช่วยเหลือกันทั้งจังหวัดและอำเภอ หากทำได้ถึงระดับพื้นที่ โดยอสม. แจ้งข่าวสิ่งผิดปกติในพื้นที่ได้ ถือว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก

ผู้เรียบเรียง: นิภาพรรณ สฤทธิภักดิ์* ดร.ณิ โปธิศรี**
*สำนักระบาดวิทยา **สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม
บรรณาธิการโดย: นายศิริชัย วงศ์วัฒน์ไพบุลย์

<p>วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ปี พ.ศ. 2548</p> <p>บทความแปลต่างประเทศ</p>	<p>ผู้เรียบเรียง: ลดารัตน์ ผาตินาวิน สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค</p>
--	---

<p>ส่วนประกอบของวัคซีนตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก</p> <p>วัคซีนที่จะใช้ในฤดูกาลระบาดปี พ.ศ. 2548 – 2549 ในซีกโลกเหนือ ควรประกอบด้วยสายพันธุ์ไวรัส ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none">
1. an A/New Caledonia/20/99(H1N1)-like virus;
2. an A/California/7/2004(H3N2)-like virus;
3. a B/Shanghai/361/2002-like virus <p>สายพันธุ์ไวรัสที่เป็นส่วนประกอบของวัคซีน สำหรับซีกโลกใต้ในฤดูกาลระบาดปี พ.ศ. 2548 ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none">
1. an A/New Caledonia/20/99(H1N1)-like virus;
2. an A/Wellington/1/2004(H3N2)-like virus;
3. a B/Shanghai/361/2002-like virus <p>(การเรียกชื่อเชื้อไข้หวัดใหญ่ตามหลักสากลกำหนดดังนี้: ชนิดไวรัส/ชื่อเมืองหรือประเทศที่พบเชื้อ/ลำดับสายพันธุ์ที่พบในปีนั้น/ปี ค.ศ.ที่แยกเชื้อได้/ชนิดย่อยของ H และ N</p>

ทำไมจึงต้องปรับเปลี่ยนสายพันธุ์ไวรัสในส่วนประกอบของวัคซีนทุกปี

เชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่มี 3 ชนิด (type) คือ A, B และ C ไวรัสชนิด A เป็นชนิดที่ทำให้เกิดการระบาดอย่างกว้างขวางทั่วโลก (pandemic) ไวรัสชนิด B ทำให้เกิดการระบาดในพื้นที่ระดับภูมิภาค ส่วนชนิด C ทำให้เกิดการติดเชื้อที่แสดงอาการอย่างอ่อนหรือไม่แสดงอาการ และไม่ทำให้เกิดการระบาด เชื้อไวรัสโดยเฉพาะชนิด A มีวิวัฒนาการอยู่เสมอ โดยการเปลี่ยนแปลงลักษณะแอนติเจนบนพื้นผิว จึงมีไวรัสสายพันธุ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้น ภูมิคุ้มกันจากการติดเชื้อสายพันธุ์หนึ่ง อาจจะไปป้องกันการติดเชื้อสายพันธุ์อื่นได้ไม่เต็มที่ ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาวัคซีนโดยการปรับเปลี่ยนส่วนประกอบของวัคซีนทุกปี เพื่อให้แน่ใจว่าสายพันธุ์ไวรัสที่เป็นส่วนประกอบของวัคซีน สอดคล้องกับสายพันธุ์ไวรัสที่แพร่กระจายทำให้เกิดโรคอยู่ในขณะนั้น และอาจทำให้เกิดการระบาดในฤดูกาลต่อไป จึงจะมั่นใจได้ว่าวัคซีนมีประสิทธิภาพในการป้องกันโรค